

Пугач Сергей, Сосницкая Ярослава, Маковецкая Лариса. Современное состояние и трансформации отраслевой структуры промышленности Волынской области. Промышленность является важной составной частью экономики. В статье проанализированы изменения в отраслевой структуре промышленности Волынской области. Основной задачей исследования является сравнение современного состояния промышленности Волынской области с ситуацией в начале 90-х гг. XX ст. Сегодня промышленность не является ведущей отраслью экономики Волынской области. Область вместо индустриально-аграрной стала аграрно-индустриальной. На предприятиях области производятся приборы контроля, подшипники, счетчики воды, изделия из пластмасс, ткани, строительный кирпич, мебель, кондитерские, макаронные, колбасные изделия, консервы и т. п. Отраслевую структуру промышленности Волынской области формируют, прежде всего, пищевая (30,4 % промышленного производства области), машиностроение (18,5 %), изготовление изделий из древесины, производство бумаги и полиграфическая деятельность (16,2 %). Анализ трансформации отраслевой структуры промышленности Волынской области в течение 1990–2015 гг. показывает уменьшение доли легкой промышленности, машиностроения и рост лесной и деревообрабатывающей. Указанную тенденцию можно характеризовать, как неблагоприятную. В промышленности Волынской области наблюдаем ряд проблем, для решения которых необходима комплексная программа развития.

Ключевые слова: промышленность, отрасль промышленности, отраслевая структура промышленности, Волынская область.

Puhach Sergij, Sosnytska Iaroslava, Makovetska Larisa. The Modern State and Transformations of Branch Structure of Industry of the Volyn Region. Industry is an important part of the Economy. The changes in the branch structure of industry of Volyn region are analyzed in the article. The main task of research is comparing of the modern state of industry of the Volyn region to the situation in the beginning 90th XX century. Today industry is not leading sector of the economy of Volyn region. The region instead of industrially-agrarian became agro-industrial. On the enterprises of region the control devices, bearing, water meters, plastics, textiles, building brick, furniture, confectionery, macaroni, sausages are produced. The branch structure of industry of the Volyn region is formed food industry (30,4 % of regional industrial production), mechanical engineering (18,5 %), manufacture of wood products, paper and printing (16,2 %). The analysis of transformation of branch structure of industry of the Volyn region during 1990–2015 shows diminishing of share of light industry, mechanical engineers and height of share woodworking industry. It is a negative tendency. There are many problems in industry of the Volyn region for the decision of which the complex program of development is needed.

Key words: industry, branch of industry, branch structure of industry, Volyn region.

Стаття надійшла до редколегії
12.12.2016 р.

УДК 911.3:33(477.82)

**Алла Потапова,
Надія Краснопольська**

Сучасна територіальна й функціональна організація системи закладів охорони здоров'я міста Дубно та Дубенського району

Досліджено основні підходи до організації та стратегічного управління сучасною мережею медичних закладів. Детально розглянуто та проаналізовано їх функціональну й часову організацію, розподіл медичних працівників за кваліфікацією, структуру захворюваності населення, акцентовано увагу на їх причинах і наслідках. Обґрунтовано необхідність удосконалення надання населенню медичних послуг за допомогою різноманітних програм державної підтримки галузі, створення міцної правової основи господарської діяльності на цьому ринку. Визначено особливий характер та виняткове значення надання вчасної медичної допомоги для життя й здоров'я людини.

Ключові слова: охорона здоров'я, медичні послуги, медична допомога, рівень захворюваності.

Постановка наукової проблеми та її значення. Становлення ринкової економіки в нашій країні супроводжується низкою негативних явищ, що відбуваються на сучасному етапі в структурі

господарського комплексу, людського потенціалу регіону, зокрема погіршення динаміки демографічних процесів, зменшення тривалості життя громадян, зниження рівня і якості життя населення у всіх регіонах. Усе це зумовлює необхідність вивчення питань територіальної та функціональної організації суспільства загалом й окремих його сфер зокрема. Це стосується й закладів охорони здоров'я, від розвитку та розміщення яких залежить фізичне та духовне благополуччя людей, насамперед їхнього здоров'я. Дослідження в цій сфері набувають особливої актуальності в період реформування системи охорони здоров'я в Україні. Вивчення цих питань посилюється недостатністю теоретичних і методичних підходів до оцінки розвитку й розміщення закладів охорони здоров'я. Нерозкритими залишаються основні закономірності територіальної організації та управлінсько-організаційної структури таких закладів.

Аналіз досліджень цієї проблеми. На сучасному етапі трапляється мало наукових праць, які б ґрунтовно досліджували особливості людського потенціалу, зокрема фізичне, психічне здоров'я, моральність, духовність, соціальне благополуччя тощо. Серед вітчизняних науковців найбільше уваги цьому питанню приділили у своїх комплексних працях В. О. Шевченко [7], В. М. Гуцуляк [1], Ю. С. Кушнірук [2], В. М. Лехан [3], Н. І. Мезенцева [4], Л. М. Немець [5], О. І. Пушкар [6], Л. Т. Шевчук [8], розробивши системну концепцію медико-екологічного аналізу й оцінювання території на підставі картографічного моделювання, а також використання ландшафтно-геохімічної інформації. Серед регіональних учених, котрі працювали в цій галузі, потрібно згадати А. П. Виноградова, Л. А. Волкову та Ю. С. Кушнірука.

Мета статті – вивчення сучасного стану територіальної організації медичних закладів району, розкриття специфіки їх функціонування, визначення основних проблем та окреслення способів їх подолання.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Дубенський район розміщений у південно-західній частині Рівненської області із центром у м. Дубно. Серед факторів, які безпосередньо вплинули на формування комплексу охорони здоров'я, у його нинішній конфігурації важливу роль відіграє економіко-географічне положення міста Дубно в межах Рівненської області та Північно-Західного економічного району. Вигідне транспортно-географічне положення міста й району має перспективу для розвитку медичного комплексу.

Дубенський район – аграрно-індустріальний, серед галузей спеціалізації переважають легка, харчова, деревообробна та хімічна промисловість. Наявність аграрних і промислових підприємств на території району прямо та опосередковано впливає на конфігурацію медичного комплексу території [9]. Прямий вплив проявляється в наявності на підприємствах окремих медичних кабінетів та відділень із кваліфікованим медичним персоналом. Перебуваючи у відомчому підпорядкуванні підприємств, ці фахівці теж є частиною медичного комплексу міста й району.

Сучасний стан галузі охорони здоров'я міста та району також зумовлений ретроспективною формування промислового комплексу. Тобто спеціалізація підприємств та їхня територіальна організація вплинули на формування мережі поселень досліджуваного регіону, статево-вікової структури населення тощо. Це відобразилося на конфігурації мережі лікувальних закладів, їх кадровій структурі й переліку медичних послуг.

Реформування закладів охорони здоров'я м. Дубно та Дубенського району призвело до змін у мережі лікувальних закладів, раціонального та ефективного використання фінансових ресурсів, кадрового потенціалу, медичного обладнання й виробів медичного призначення для надання якісних і доступних медичних послуг відповідно до потреб населення. У результаті реформування медичного комплексу сформувалась організаційна структура лікувальних закладів досліджуваного регіону (рис. 1).

Отже, комплекс лікувальних закладів досліджуваного регіону перебуває в підпорядкуванні двох установ – відділу охорони здоров'я Дубенської міської ради та Дубенського районного відділу охорони здоров'я. Основними завданнями відділів є забезпечення реалізації державної політики в галузі охорони здоров'я; управління на рівні міста в галузі охорони здоров'я; прогнозування розвитку мережі закладів охорони здоров'я для нормативного забезпечення населення медико-санітарною допомогою; здійснення заходів, спрямованих на запобігання інфекційним захворюванням, епідеміям і на їх ліквідацію; забезпечення виконання актів законодавства в галузі охорони здоров'я, державних стандартів, критеріїв та вимог, спрямованих на збереження навколишнього природного

середовища й санітарно-епідемічного благополуччя населення, додержання нормативів професійної діяльності в галузі, вимог державної фармакології, стандартів медичного обслуговування, медичних матеріалів і технологій [10].

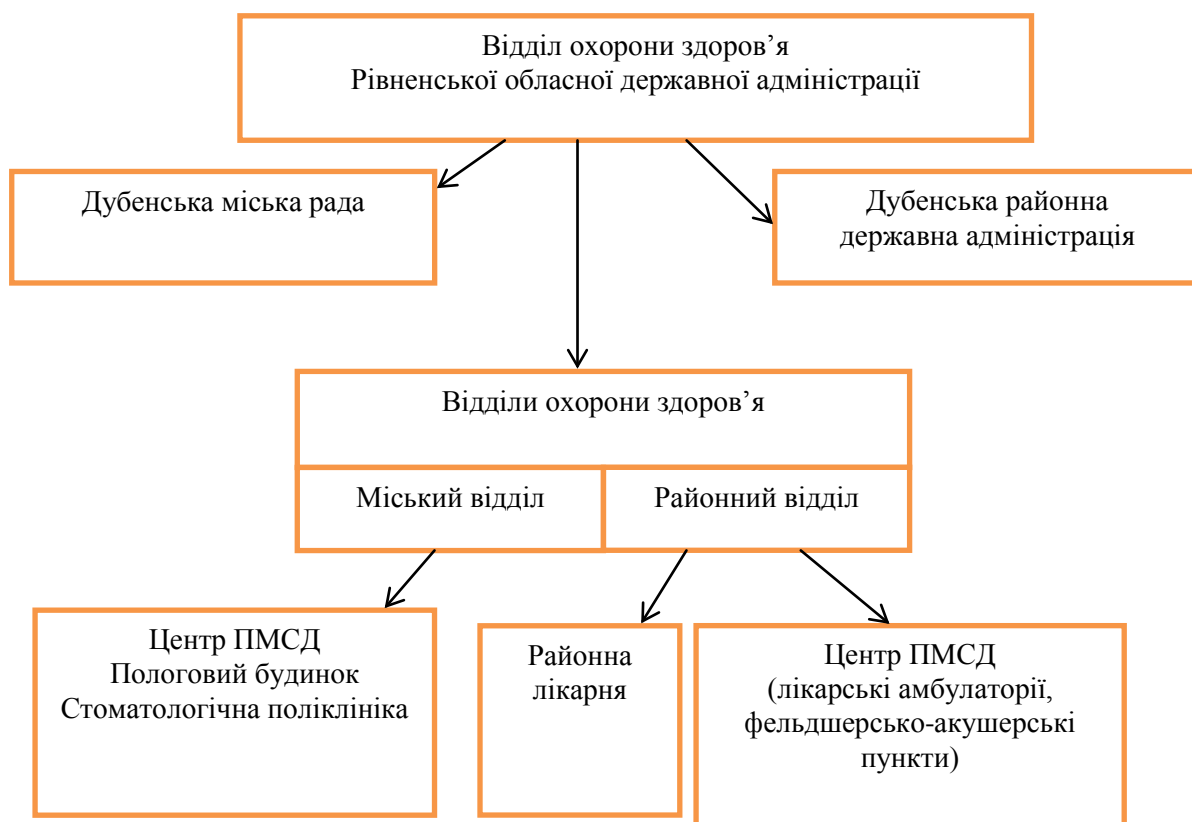

Рис. 1. Організаційна структура медичних закладів м. Дубно та Дубенського району

Мережа закладів охорони здоров'я м. Дубно та Дубенського району включає 64 фельдшерсько-акушерські пункти та 10 лікарських амбулаторій, які утворюють центр первинної медико-санітарної допомоги. Також до мережі закладів входить центральна районна лікарня на 318 ліжок. Ці лікувальні установи підпорядковуються районному відділу охорони здоров'я (рис. 2).

Медичну допомогу населенню м. Дубно та Дубенського району надають працівники різного рівня кваліфікації. Відповідно, забезпечення населення регіону лікарями становить 26,7 лікаря на 10 тисяч осіб при середньому показнику 37,3 в Рівненській області. Забезпечення середніми медичними працівниками становить 78,8 працівників на 10 тисяч населення при середньому показнику по області 105,3. На основі цих даних можна зробити висновок про порівняно низьку забезпеченість медичного комплексу м. Дубно та Дубенського району кваліфікованими медичними працівниками. Попри це, показники відповідають нормативам Міністерства охорони здоров'я та варіюються в процесі реформування медичного комплексу.

У підпорядкуванні міського відділу охорони здоров'я, що надає медичну допомогу населенню, перебувають пологовий будинок на 80 ліжок, стоматологічна поліклініка на 94 відвідування за одного робочу зміну, центр первинної медико-санітарної допомоги, створений на базі дитячої поліклініки (на 300 відвідувань за одну робочу зміну) та доросла поліклініка (на 600 відвідувань за одну робочу зміну) (рис. 3). На території досліджуваного району присутні також заклади обласного підпорядкування, зокрема хоспіс – заклад специфічного профілю, у якому перебувають важко хворі з прогнозованим летальним наслідком та станція швидкої медичної допомоги, яка в процесі реформування також змінила підпорядкування з міського на обласне, однак продовжує надавати послуги населенню міста й району.

Рис. 2. Територіальна організація медичних закладів Дубенського району

Усі лікувально-профілактичні заклади, що входять до складу міського та районного відділів охорони здоров'я, надають стаціонарну й амбулаторну медичну допомогу населенню регіону. Амбулаторне лікування належить до компетенції фельдшерсько-акушерських пунктів та лікарських амбулаторій. Лікування з можливістю госпіталізації реалізовується в стаціонарних лікувальних закладах [10].

Одним із найбільших стаціонарних медичних закладів регіону є Дубенська районна лікарня, котра надає допомогу населенню міста й району. Саме на матеріально-технічній базі районної лікарні перебуває ліжковий фонд медичного комплексу регіону (табл. 1).

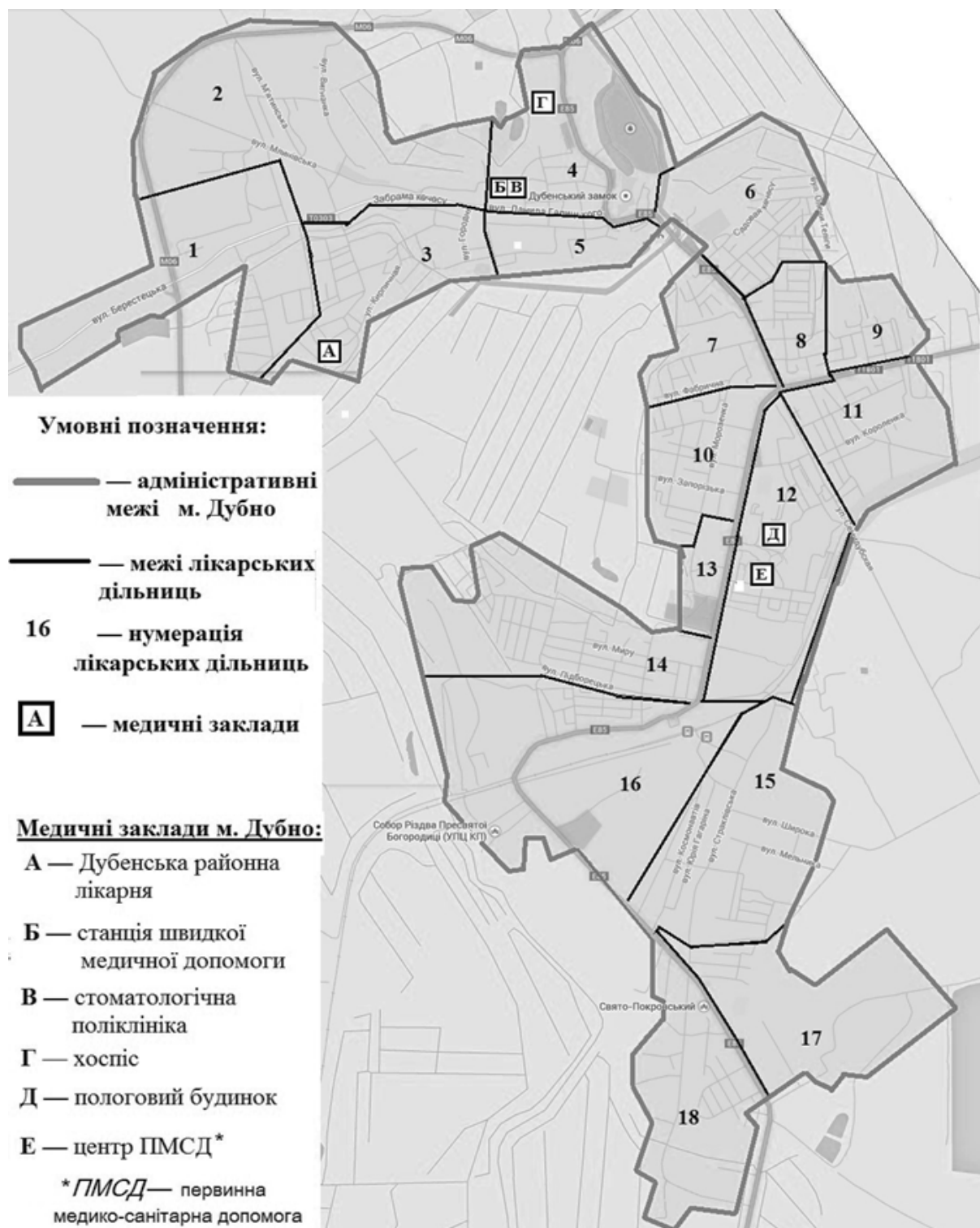

Рис. 3. Територіальна організація медичних закладів м. Дубно

У стаціонарі проводять додаткові обстеження, функціонує клініко-діагностична лабораторія, рентгенологічне відділення, ендоскопічне відділення, відділення ультразвукової діагностики, патоло-

гоанатомічне відділення, фізіотерапевтичне відділення, кабінет лікувальної фізкультури, кабінет функціональної діагностики.

Таблиця 1

**Структура ліжкового фонду закладів охорони здоров'я
м. Дубно та Дубенського району ***

Профіль ліжок	Кількість, одиниць
Терапевтичні	55
Кардіологічні	30
Інфекційні	30
Хірургічні	45
Травматологічні	40
Урологічні	30
Неврологічні	25
Офтальмологічні	8
Отоларингологічні	15
Дерматологічні	15
Педіатричні	25
Реанімаційні	6
Усього	318

* Складено за матеріалами Відділу охорони здоров'я Дубенської міської ради.

Ретроспективний аналіз показників госпіталізації свідчить про те, в досліджуваному регіоні рівень госпіталізації населення (у тому числі дитячого) суттєво нижчий за середні показники по Рівненській області.

Амбулаторно-поліклінічну допомогу населенню Дубенського району надають фельдшерсько-акушерські пункти й сільські лікарські амбулаторії, мережу яких формує районний Центр ПМСД. Амбулаторну допомогу населенню міста надають Дубенська міська стоматологічна поліклініка та міський Центр первинної медико-санітарної допомоги [10]. Фельдшерсько-акушерські пункти – первинна ланка надання медичної допомоги населенню району. Кадровий потенціал ФАПів району включає 64 фельдшери, 24 акушерки, шість медичних сестер та 60 молодших медичних працівників. Кількість населення, що обслуговується фельдшерсько-акушерськими пунктами, складає 29 628 осіб у 101 населеному пункті. Кількість відвідувань на ФАПі в розрахунку на одного жителя в рік на амбулаторному прийомі становить 3,8, на дому – 2,1, що є близьким до рівня середньообласного показника [6].

У сільських лікарських амбулаторіях, котрих нараховується 10 на території Дубенського району, медична допомога населенню надається терапевтичною й педіатричною службами. Допомога вузько-профільних спеціалістів надається населенню в міських лікувальних закладах. Дубенська міська стоматологічна поліклініка надає консультативну, методичну та лікарську стоматологічну допомогу жителям м. Дубно й району. Стоматологічна допомога населенню надається лікарями-стоматологами та зубними лікарями (14 посад).

Амбулаторно-поліклінічну допомогу дорослому населенню надають у Центрі первинної медико-санітарної допомоги, у який входять три лікарські амбулаторії (дві – для обслуговування дорослого населення та одна – для обслуговування дитячого населення). На амбулаторному прийомі працює 77 лікарів, із них 18 – на терапевтичних дільницях, чотири – лікарі сімейної медицини, 157 осіб середнього медперсоналу, 24 – молодшого персоналу та 20 – іншого персоналу [9]. Кількість відвідувань лікарів Центру ПМСД у 2015 р. становила 383 386 осіб, із них із приводу захворювань – 251 589 осіб, у тому числі відвідувань удома – 24 968. Кількість відвідувань на одного мешканця становить 10,1. Центром первинної медико-санітарної допомоги проводиться профілактична робота, зокрема, здійснюються періодичні профілактичні огляди робітників промислових підприємств, робітників агропромислового комплексу, учителів, медпрацівників, ветеранів війни, учасників, студентів, призовної молоді та інші категорії населення, що підлягають періодичним оглядам. Загальна кількість проведених профілактичних оглядів у 2015 р. становила 21 067 осіб. У процесі аналізу функціонування комплексу закладів охорони здоров'я особливу увагу звертають на лікувальні установи, котрі надають медичну допомогу дітям. Обслуговування дитячого населення в м. Дубно проводиться

дев'ятьма дільничними лікарями-педіатрами, лікарями дитячих дошкільних закладів, шкільними лікарями та вузькопрофільними лікарями-спеціалістами – окулістом, отоларингологом, хірургом, травматологом, кардіологом, невропатологом, імунологом, логопедом [3]. Амбулаторна допомога дитячому населенню надається в лікарській амбулаторії № 3 Центру ПМСД. Протягом 2015 р. зареєстровано 11 823 захворювання в дітей до 14 років, із них уперше – 8893.

Потрібно зауважити суттєву різницю кількості відвідувань лікарями на дому в сільських амбулаторіях та м. Дубно. Високі показники в місті пояснюються тим, що обслуговування викликів проводиться багатопрофільними спеціалістами – не лише терапевтами, але й невропатологами, кардіологами, онкологами тощо, у той час, як медичну допомогу в сільських лікарських амбулаторіях надають переважно спеціалісти одного профілю (здебільшого терапевти). Загалом, аналіз діяльності лікувальних закладів м. Дубно й Дубенського району дає підставу зробити висновок про достатньо ефективну діяльність медичного комплексу, оскільки більшість основних показників відповідає середньообласному рівню.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У структурі господарського комплексу регіону сфера послуг, зокрема медичних, є домінуючим сегментом, що динамічно розвивається: збільшується та ускладнюється її структура. Посилення тенденцій до інтеграції сервісної діяльності, її локалізації та територіальної концентрації призводить до формування функціональних груп медичних послуг (елементарних, простих, складних), об'єднаних спільною метою комплексного обслуговування споживачів. У перспективі потрібні подальші дослідження, оскільки еколого-географічні й соціально-економічні чинники впливають на територіальну організацію медичних закладів регіону, дають змогу усунути значні регіональні диспропорції виробництва й реалізації медичних послуг.

Джерела та література

1. Гуцуляк В. М. Медична географія: екологічний аспект : навч. посіб. / В. М. Гуцуляк. – Чернівці : Рута, 1997. – 72 с.
2. Кушнірук Ю. С. Аспекти медико-географічних досліджень території Рівненської області / Ю. С. Кушнірук, Л. А. Волкова // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – Вип. 614–615 : Географія. – С. 83–85.
3. Лехан В. М. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я: український вимір / В. М. Лехан, Г. О. Слабкий, М. В. Шевченко // Україна. Здоров'я нації. – 2010. – № 2. – С. 53–65.
4. Мезенцева Н. І. Суспільно-географічний аналіз захворюваності населення регіонів України / Н. І. Мезенцева, С. П. Батиченко // Часопис соціально-економічної географії : міжрегіональний зб. наук. праць. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. – Вип. 7. – С. 130–134.
5. Немець Л. М. Сфера охорони здоров'я як об'єкт дослідження суспільної географії (теоретико-методологічні та прикладні аспекти) / Л. М. Немець, А. О. Баркова, О. П. Ткаченко // Наукові записки ТНПУ. – Серія : Географія. – 2005. – № 2. – С. 22–28.
6. Пушкар О. І. Сутність територіальної організації закладів охорони здоров'я / О. І. Пушкар // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Серія : Географія / редкол. : В. Я. Брич, О. В. Заставецька, С. І. Ішук [та ін.]. – Тернопіль : Тайп, 2010. – Вип. 2 (28). – С. 89–95.
7. Шевченко В. О. Медична географія / В. О. Шевченко // Екологічна енциклопедія : у 3 т. / редкол. : А. В. Толстоухов (гл. ред.) [та ін.]. – Київ : Тов. «Центр екологічної освіти та інформації», 2007. – Т. 2 : Є-Н. – С. 277–278.
8. Шевчук Л. Т. Основи медичної географії / Л. Т. Шевчук. – Львів : Львівський держ. ун-т ім. Івана Франка, 1997. – 167 с.
9. Програма економічного та соціального розвитку м. Дубно на 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dubno-adm.rv.ua/newsite/download_docs/PSER_2016.doc
10. Управління охорони здоров'я Рівненської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rouoz.gov.ua/>

Потапова Алла, Краснопольская Надежда. Современная территориальная и функциональная организация системы учреждений здравоохранения г. Дубно и Дубенского района. Исследованы основные подходы к организации и стратегическому управлению современной сетью медицинских учреждений. Подробно рассмотрены и проанализированы их функциональная и временная организации, распределение медицинских работников по квалификации, структура заболеваемости населения, акцентировано внимание на их причинах и последствиях. Обоснована необходимость совершенствования оказания населению медицинских услуг с помощью различных программ государственной поддержки отрасли, создания прочной правовой основы хозяйственной деятельности на этом рынке. Определены особый характер и исключительное значение оказания своевременной медицинской помощи для жизни и здоровья человека.

Ключевые слова: здравоохранение, медицинские услуги, медицинская помощь, уровень заболеваемости.

Potapova Alla, Krasnopolskaya Nadezda. Contemporary Territorial and Functional Organization of Health care Institutions in Dubno and Dubno Region. The basic approaches to organization and strategic management of current network of medical institutions have been explored. Their functional and temporal organization, the distribution of medical workers by qualification and the structure of morbidity have been analyzed and considered in detail, and the attention to their causes and consequences has been accented. The necessity of improving the provision of health care services through a variety of government's supporting programs, creating a sturdy legal basis of economic activity in this market has been discussed. The special character and exceptional value of providing well-timed medicare for human life and health has been defined.

Key words: health care, health care services, medical care, morbidity rate.

Стаття надійшла до редколегії
13.12.2016 р.

УДК 911.3:351.778(477.82)

**Володимир Лажнік,
Андрій Майстер**

Водогосподарська освоєність території Волинської області

Розглянуто територіальні особливості водогосподарського розвитку Волинської області. Здійснено аналіз основних показників водокористування в області. Визначено суть понять «водогосподарське освоєння території» та «рівень водогосподарської освоєності території». Розраховано агрегований індекс рівня водогосподарської освоєності території адміністративних одиниць області. Проведено групування адміністративних одиниць області за величиною агрегованого індексу рівня водогосподарської освоєності території. Проаналізовано особливості геопросторової диференціації водогосподарської освоєності території регіону.

Ключові слова: територія, водогосподарська освоєність, рівень освоєності території, водні ресурси, Волинська область.

Постановка наукової проблеми та її значення. Водні ресурси відіграють важливу роль у житті людей та економіці країн і регіонів. До них належать усі поверхневі та підземні води, які використовуються або можуть бути використані людиною. Волинська область характеризується значними обсягами водних ресурсів, що потребує їх раціонального застосування та охорони. Господарське освоєння й використання водних ресурсів – важливе завдання на шляху до стабільного розвитку будь-якої країни або регіону. Тому дослідження водогосподарської освоєності території області мають важливе теоретичне та практичне значення.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Розробкою теоретико-методичних і методологічних основ вивчення процесу освоєння території, зокрема водогосподарського, займалися такі російські вчені, як Б. Н. Ішмуратов, І. В. Канцєбовська й Т. Г. Рунова, К. П. Космачов [5], Ю. П. Михайлов, В. П. Мосунов, Ю. С. Нікульников [9], М. Ю. Присяжний [11], М. Т. Романов та ін. Дослідженням проблем використання водних ресурсів, розвитку водного господарства й водогосподарського освоєння території Волинської області займалися М. Р. Забокрицька, Л. В. Ільїн [3], О. В. Ільїна [4], Я. О. Мольчак [8], Т. С. Павловська, В. О. Фесюк.

Мета статті – виявлення геопросторових особливостей і рівня водогосподарської освоєності території адміністративних одиниць Волинської області. У процесі дослідження виконувалися такі завдання: 1) проаналізувати територіальні особливості водогосподарського розвитку Волинської області; 2) розрахувати агрегований індекс рівня водогосподарської освоєності території адміністративних одиниць області; 3) здійснити групування адміністративних одиниць області за показником індексу рівня водогосподарської освоєності території; 4) проаналізувати особливості геопросторової диференціації рівнів водогосподарської освоєності території досліджуваного регіону.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Водні ресурси – це частина природних запасів води, яка безпосередньо бере або може брати участь у су-